

VIJF WIJSHEDEN VOOR JONGE AMBTENAREN,

lezing van Pater Anselm Grun op 15 mei 2014 in het Gouvernement te Maastricht

1. Vorm een goed beeld van uw beroep.

Een ambtenaar is: drager van een openbaar ambt: civil servant. Jezus toont ons het onderscheid tussen het leiden waarbij we anderen onderdrukken enerzijds en dienen anderzijds: "Vorsten oefenen heerschappij uit over de aan hen onderworpen volken, en wie macht heeft laat zich weldoener noemen. Laat dat bij jullie niet zo zijn! De belangrijkste van jullie moet de minste worden en de leider de dienaar." (Luc 22:25) Jezus bekritiseert twee negatieve modellen hoe wij ambtenaren kunnen zijn: anderen klein maken, hun macht tonen; of zich achter hun imago schuilhouden. Dienen houdt in: het leven dienen, leven opwekken, leven aan de mensen ontlokken.

In Beieren heerst vooral een negatief beeld van een Pruisische ambtenaar. Een ambtenaar is bekrompen, bureaucratisch en star. Tegenover deze negatieve beelden hebben we tegenwoordig goede beelden nodig, zowel voor onszelf als voor de maatschappij, zodat we onze taak goed kunnen volbrengen. Voor mij is het beeld dat Lucas schetst bij de genezing van een gebochelde vrouw een mooi beeld. Veel mensen komen bij u, gebocheld, gebroken, verdrukt en onderdrukt. Jezus geneest de vrouw in vier stappen: Hij kijkt naar haar en schenkt haar zo aanzien. Hij spreekt haar aan. Hij praat niet neerbuigend, maar spreekt met haar op gelijke ooghoogte. Hij vertelt wat hij aan goede eigenschappen in haar ziet. En hij beroert haar. Alleen als we in beroering komen en in contact met iemand komen, kan de ander rechtschapener van ons weggaan. Dat zou een mooi beeld zijn: jullie gaan zo met mensen om dat jullie na het werk rechtschapener naar huis gaan.

U moet een beeld van uw werk vormen dat strookt met uw wezen. Vraag uzelf eens af: waarmee kon ik mij als kind hartstochtelijk bezighouden of spelen? Wat was mijn grote droom? En zoek hierbij een beeld uit uw huidige werkzaamheden. Bijvoorbeeld: een schooldirecteur bouwde in zijn kinderjaren een complete eigen wereld. U bouwt door uw werk aan een eigen wereld. U vormt de wereld waarin u anders met mensen omgaat. Het loont om de wereld opnieuw op te bouwen en deze warmer en lichter te maken.

2. Stel uzelf open voor de mensen die bij u komen en treed ze met een positieve instelling tegemoet.

Hoe wij de mensen ervaren die bij ons komen, hangt af van het beeld dat we van hen vormen. Een lerares ging naar school met het beeld van een dompteuse. Dat is een zeer vermoeiend beeld. Een bankmedewerkster ging aan het werk met het beeld: hopelijk komt die ontevreden klant niet. Daardoor is ze voor ze aan het werk gaat al geestelijk gespannen.

Zoek een mooi beeld voor de mensen waarmee en waarvoor u werkt, als u ze looft. U kunt voor het werk uw handen omhoog strekken en u voorstellen hoe door uw handen Gods zegen en uw eigen welwillendheid naar de mensen wordt geleid. Dan zult u de mensen die bij u komen op een andere manier ervaren. U wenst hen toe dat ze vrede hebben met zichzelf. En u gaat ervan uit dat in hen de wens naar vrede en goedheid aanwezig is. Zie in ieder mens een uniek mens met een geheel eigen verhaal. En herken in iedereen de blanke pit, ook achter zijn soms ruwe bolster. In ieder mens schuilt uiteindelijk de wens om goed te zijn. Psychiater Albert Görres uit München, zei ooit: "Een mens doet geen kwaad uit genoeg in het kwaad, maar uit vertwijfeling."

Tegenwoordig worden ambtenaren – maar ook spoorwegmedewerkers, politieagenten, ziekenverzorgsters, verpleegkundigen enz. – vaak uitgescholden door de mensen die ze helpen. Dan is het zaak van het goede te blijven uitgaan. Het kan helpen om te kijken naar het toneelstuk dat de ander opvoert, en zelf niet mee te spelen. Laat u niet in een rol duwen. Kijk toe hoe de ander het drama van zijn eigen ontevredenheid, innerlijke verscheurdheid en bekrompenheid opvoert. En dan bepaalt u de spelregels. U laat u niet in het drama betrekken, maar voert een ander, een menselijker toneelstuk op. Vervolgens vraagt u wat de ander eigenlijk zou willen. Maar u stelt ook grenzen en maakt aan de ander duidelijk dat u niet met zijn spel meedoet. Bescherm uzelf. Dat is de eerste stap. De tweede stap zou zijn: hoe kan ik deze mens voor mij winnen? Dat is niet altijd mogelijk. Het is een kunst op zich om ook in diegene die hard scheldt en anderen kwetst, het eigenlijke verlangen te zien; het verlangen te worden gezien, serieus te worden genomen en te worden geaccepteerd.

3. Let ook op uw taal. Want met taal bouwen we een huis.

Onze taal bepaalt hoe goed we met andere mensen omgaan. Met taal, zo zeggen de kerkvaders, bouwen we een huis. In veel bedrijven wordt een koude taal gesproken, een kwetsende, ontterende, beoordelende, veroordelende taal. Dolf Sternberger onderzocht de taal van het Derde Rijk en beschreef deze als "de taal van de onmenselijkheid". Er werden veel woorden met het voorvoegsel "be" gebruikt: bevelen, bepalen, beheersen, behandelen, beoordelen. "Be" duidt altijd een machtsgreep aan.

We onderscheiden drie spraakvormen: 1. Zeggen of vertellen betekent: ik laat iets zien en we kijken er samen naar. Het is een uitnodigende taal als ik iets vertel. 2. Praten betekent altijd gemotiveerd praten. Spraak en antwoord staan. Iets rechtvaardigen. Als we veel praten, ontstaan praatjes. 3. "Spreken", of spreken, komt van "bersten", of barsten. Er barst iets uit mij los. Ik spreek uit het hart. Alleen als we spreken, ontstaat een gesprek. Een gesprek betekent altijd: omgang en betrokkenheid. Het gesprek is de voorwaarde voor een geslaagde omgang met mensen op een manier die onszelf ook goed doet.

De maagd zegt tegen Petrus: je taal verradt je immers. We verraden onze innerlijke houding door onze taal. De Joodse dichter Paul Celan zegt: "Geen geloof zonder taal en geen taal zonder geloof." Uit onze taal blijkt of we in mensen geloven of dat we hen verachten, of we ze vertrouwen of wantrouwen. Met taal drukken we een stempel op het klimaat van onze gemeenschap en onze maatschappij. Het is daarom voor ons als ambtenaren erg belangrijk welke taal we spreken. Als we alleen slecht spreken over anderen, zal dit onze uitstraling vertroebelen. Mensen voelen zich dan beoordeeld, afgewezen, niet serieus genomen. Als Jezus spreekt, beginnen harten te gloeien. Het is een verwarmende taal, een taal die uit het hart komt. U drukt met uw taal een stempel op de samenleving in uw maatschappij. Hoe u met de mensen spreekt, werkt door in de hele maatschappij. Het is daarom zeer belangrijk een verwarmende, bemoedigende, troostende taal te spreken, een taal die hoop en optimisme uitstraalt.

4. Observeer uw leidinggevenden. Kijk hoe zij met mensen omgaan, hoe zij leidinggeven en hoe ze spreken.

U kunt leren van uw leidinggevenden en oudere collega's. Observeer hoe ze met mensen omgaan, hoe ze leidinggeven. Beoordeel niet wat u ziet, maar probeer te begrijpen waarom uw leidinggevenden zo handelen, zo spreken en zo met mensen omgaan. En vraag uzelf dan af: wat wil ik van hen leren en overnemen? En op welke vlakken wil ik anders zijn? Waar is bij leidinggevenden bedrijfsblindheid ontstaan? Wat was ooit de grote droom van mijn leidinggevende? Welke idealen had u toen u deze functie kreeg? Wat is daarvan gekomen?

En bepaal dan wat uw werk van u vraagt. Wat hebben de mensen nodig? Wat heeft de gemeenschap nodig? Hoe kunnen wij als ambtenaar het klimaat in ons ambt en onze gemeenschap veranderen? Welke ideeën hebben wij? Wat heeft onze huidige maatschappij nodig? Hoe kunnen we deze maatschappij vormgeven en er invloed op uitoefenen? U kunt het ambt niet alleen veranderen. Maar

u kunt wel overleggen met andere jonge collega's en hen vragen wat voor hen belangrijk is, om te kijken hoe u deze ideeën kunt verwerken in uw ambt en uw werk.

5. Houd altijd rekening met uw ziel

De heilige Benedictus maant de Cellerar, de economisch leider van het klooster, dat hij rekening moet houden met zijn eigen ziel. Wat betekent dat tegenwoordig voor ons? Let voor u naar kantoor gaat op uw gevoel. Met welk gevoel ga ik vandaag naar het werk? Ga ik met plezier, verheug ik me op de ontmoeting met mensen, met mijn collega's, met de diegenen die vandaag naar kantoor komen? Of moet ik mezelf dwingen? Ga ik met tegenzin naar het werk? We zijn zelf verantwoordelijk voor het gevoel waarmee we naar ons werk gaan. We moeten deze gevoelens serieus nemen. Soms zijn deze gevoelens een uitnodiging om beter voor onszelf te zorgen. Als we agressief zijn, of bitter, omdat we ons uitgebuit voelen, dan is dat een uitnodiging om duidelijkere grenzen te stellen en beter voor onszelf en onze familie te zorgen. Soms zijn die gevoelens ook een uitnodiging om onze werkhouding te veranderen. En negatieve gevoelens vragen erom te worden gereinigd. Het is normaal dat we tijdens het werk teleurstelling en pijn ervaren, waardoor we agressief en prikkelbaar worden. Het is echter onze verantwoordelijkheid om deze negatieve emoties niet door te geven. We moeten onze emoties reinigen door ze in de ogen te kijken en ze dan los te laten. Meditatie of stilte kan een goede manier zijn om negatieve emoties los te laten. Als we ze niet loslaten, geven we ze door en werken we mee aan emotionele vervuiling van onze omgeving.

Rekenschap houden met de eigen ziel betekent ook rekenschap houden met uzelf en uw familie. Hiervoor is het noodzakelijk voldoende tijd voor de familie te nemen. Het is echter ook noodzakelijk dat we bij onze familie volledig aanwezig zijn. Rituelen zijn hierbij een belangrijk hulpmiddel. Rituelen sluiten een deur en openen een deur. Veel mensen komen thuis, maar hebben de deur naar hun werk niet gesloten. Uw kinderen zullen snel merken of u de deur naar uw werk hebt gesloten of niet. Als u de deur gesloten hebt, komen uw kinderen sneller bij u en zijn ze snel tevreden, omdat u er volledig voor hen bent. Als de deur echter niet gesloten is, worden de kinderen jengelig en werken ze u op de zenuwen. U moet meer tijd aan hen besteden en reageert zelf prikkelbaar. Ieder heeft zijn eigen ritueel om de deur naar het werk te sluiten. De een blijft nog een paar minuten zitten en laat alles wat er is gebeurd in dezelfde ruimte achter. De ander gebruikt de tijd in de auto, op de fiets of te voet op weg naar huis als ritueel om hetgeen op het werk is gebeurd achter zich te laten. Op zijn laatst als ik de voordeur open, probeer ik al het andere buiten te laten en me volledig op mijn familie te richten.

